

MARC ROSICH, «*Mequinensa: a tall d'introducció*», text escrit amb ocasió de l'estrena de *Mequinensa* al Teatre Nacional de Catalunya, 2012.

«El foraster intel·ligent, si acceptava a ulls clucs que l'antiga Mequinensa era pel cap baix el rovell de l'ou de la galàxia, s'hi trobava de seguida com a casa», confessa Mallo Fontcalda al pròleg de *Calaveres atònites*, en recordar el primer cop que va trepitjar el poble per a convertir-se en el nou secretari del jutjat. Tenint com a punt de partida la mirada forana del nouvingut en aquest punt fronterer de l'Aragó on es troben el Segre i l'Ebre, *Mequinensa* pretén ser un homenatge a l'obra narrativa de Jesús Moncada però, sobretot, una immersió en la peculiar vida quotidiana del seu poble natal, el paisatge mític, dominat per les aigües dels dos rius, on centra la major part de les seves novel·les i reculls de contes. Un paisatge que també és mític perquè avui ja ningú no pot passejar pels carrers descrits per l'autor, ja que la població (de forta tradició minera i, per extensió, roja, reducte del català oral a la Franja i escenari de la Batalla de l'Ebre durant la Guerra Civil), va quedar negada sota les aigües després que,

estratègicament, Franco decidís ubicar-hi un dels embassaments més grans del país.

Tot potenciant la mirada irònica i sorneguera que amara tota l'escriptura de l'autor i emparant-nos en una fórmula dramàtica on conviuen els morts amb els vius, a *Mequinensa* es pretén reviure les trifulgues quotidianes de tot un poble, a través de partides de cartes al cafè i converses a peu de carrer, una comunitat humana que en una llarga agonia de més de tretze anys, des del dia de la notícia de la construcció de la presa fins al seu negament definitiu, se sap condemnada a desaparèixer. Però el tarannà dels mequinensans fa que l'amargor d'aquesta sentència segura no els agregi l'humor. Com sentència el Jutge Crònides, mentre veu passar la vida a través de la finestra, «Tot dura poc, i en un tres i no res, passem d'embrions incerts a calaveres atònites».

A l'hora de fer la proposta dramàtica vam descartar de bon principi l'opció de traslladar a l'escena la totalitat de *Camí de Sirga*. La novel·la, construïda sobre una complexa espiral de narracions i temporalitats en contínua subordinació, feia la tasca d'adaptació molt difícil, per no dir titànica. D'altra banda, la idea de bastir la dramaturgia

només amb els relats breus ens hauria donat un producte massa episòdic. Així, finalment, hem preferit fer el difícil exercici de barrejar el gust per l'anècdota brillant i humorística dels contes de Moncada amb el món més èpic i elegíac de *Camí de Sirga* en una dramaturgia complexa. A partir d'aquest punt, hem bastit un nou producte que beu d'allò que ens ha semblat més idoni dels materials originals per tal de dibuixar els més de tretze anys d'espera dels vilatans de Mequinensa. A l'hora d'ordir l'entramat dramàtic, s'han afegit als textos originals de Moncada troballes documentals, així com diverses anècdotes sorgides de converses amb els mequinensans que van néixer al poble vell.

La part més compromesa a l'hora d'iniciar la feina dramaturgic va ser l'elecció dels personatges que havien d'aparèixer a la peça. De l'acolorida i nombrosa fauna que apareix tant a la novel·la com als contes, se n'havia de fer una selecció que fos plural i diversa, però que alhora pogués ser interpretada per una companyia de només nou actors. Com és natural, molts personatges inoblidables sorgits de la ploma de Moncada no hauran pogut provar l'escena, aquest cop per culpa d'aquestes comprensibles

limitacions. De *Camí de Sirga* n'hem conservat Estanislau Corbera, el faceciós amo del Cafè del Moll; el patró de llaüt Nelson, esperonat per la ferida silenciosa dels fets; l'infantil però feréstec Alfons Garrigues, antic barquer del pas de l'Ebre, que en la nostra versió passa a treballar de miner; i, finalment, el perfil més crepuscular de Carlota de Torres, única representant a l'obra de les potestats econòmiques de la vila, amb la seva serventa Carmela sempre a l'ombra. Del passat mític del poble invocat per Moncada en la novel·la, només n'hem rescatat dues visites fantasmagòriques: la del llegendari veterà de la guerra de Tetuan i llaüter nat, Arquímedes Quintana, i la de la seva amistançada i reina de les nits de l'Edèn, Madamfransuà. Dels reculls de contes, n'hem recuperat el personatge de Mallol Fontcalda com a pal de paller de tota la peça, aprofitant com a excusa impulsora de l'acció la seva immersió en la vida quotidiana de la vila. Així també, com a contrapunt a la població obrera i d'esquerres, hem volgut incloure el personatge de Leucofrina, la majordoma del mossèn, integrant indissociable de l'entramat social de la població i un clar exemple de l'humor anticlerical de l'autor de la Franja. Finalment, hem reconvertit el personatge de Penèlope, que a *Calaveres atònites* és l'anciana germana

del jutge, en una dona activa, representant de les joves generacions que van haver d'encarar amb nervi i empenta la futura història al poble de nova construcció. Fent servir com a peces aquest reduït *dramatis personae*, la dramaturgia salta de manera subtil entre la novel·la i els contes, entre el material documental trobat i els articles que Moncada va deixar escrits, amb la intenció final de fer un humil homenatge a la lluita d'un poble singular per la seva supervivència com a col·lectiu.